

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У публікації розглянуто теоретичні аспекти формування підприємливості молодших школярів. З'ясовано роль інтеграції змісту та методів навчання для формування підприємливості та ініціативності учнів початкової школи, визначено ефективні методи роботи в процесі міжпредметної інтеграції.

Ключові слова: підприємливість, міжпредметний підхід, інтеграція, учні початкової школи.

Сучасні трансформаційні процеси в освіті України висувають вимогу підготовки особистості, здатної діяти ініціативно, творчо та відповідально в умовах швидких соціально-економічних змін. У Концепції «Нова українська школа» ключове значення приділяється формуванню компетентностей, серед яких особливою є підприємливість, що передбачає розвиток ініціативності, вміння приймати рішення, планувати власну діяльність, співпрацювати та відповідально ставитися до результатів праці. Підприємливість у молодшому шкільному віці не має економічного спрямування у вузькому розумінні, а проявляється через активність, самостійність, здатність бачити проблему та шукати шляхи її розв'язання. Тому формування підприємливості учнів початкової школи має здійснюватися в умовах цілісної освітньої діяльності, інтегруючи знання та вміння з різних предметних галузей.

Міжпредметні інтеграції виступають ефективним засобом реалізації цього завдання, оскільки дозволяють поєднувати знання з різних освітніх галузей, наближати навчальний матеріал до реальних життєвих ситуацій та формувати практичні вміння учнів. Завдяки інтегрованому підходу розвиваються ініціативність, креативність, командна взаємодія та здатність застосовувати набуті знання на практиці, що безпосередньо сприяє формуванню підприємливості.

Теоретичні засади формування підприємливості ґрунтуються на компетентнісному підході, який визначений у працях О. Савченко, Н. Бібік, В. Кременя, І. Зязюна, О. Пометун та ін. Зокрема, В. Кремень розглядає освіту як чинник становлення відповідальної та ініціативної особистості (В. Кремень, 2005); І. Зязюн наголошує на ролі творчості та самостійності у розвитку особистості (Зязюн, 2005). Н. Бібік акцентує увагу на значенні міжпредметної інтеграції як засобу формування ключових компетентностей (Бібік, 2017). О. Пометун доводить ефективність інтерактивних технологій у формуванні активної та ініціативної поведінки учнів (Пометун, 2020).

Формування підприємливості учнів початкової школи в умовах Нової української школи є складним і багатокомпонентним процесом, що передбачає розвиток ініціативності, самостійності, креативності, відповідальності та здатності до співпраці. У сучасному освітньому просторі підприємливість розглядається як одна з ключових компетентностей, яка забезпечує успішну соціалізацію особистості та її готовність до активної життєвої позиції.

Н. Морзе, Н. Балик розглядають підприємливість як інтегративну якість особистості, що поєднує мотиваційний, когнітивний і діяльнісний компоненти (Морзе, Балик, 2015). Р. Шиян розглядає підприємливість як здатність особистості ефективно діяти в умовах невизначеності, приймати рішення та реалізовувати власні ідеї (Шиян, 2018).

Зарубіжні дослідники П. Друкер, В. Гартнер, А. Гіббс розглядають підприємливість як здатність до інноваційної діяльності, що передбачає вміння бачити можливості, оцінювати ризики та організовувати діяльність для досягнення результату (Макарук, 2022). У рамках європейської моделі EntreComp підприємливість визначається як здатність перетворювати ідеї на цінність, що має економічний, соціальний або культурний характер.

Підприємливість у молодшому шкільному віці має специфічні прояви та не зводиться до економічної діяльності. Вона реалізується через пізнавальну активність, прагнення до самостійності, здатність до творчого мислення та розв'язання проблем. Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку підприємливих особистісних якостей, зокрема ініціативності та самостійності.

Ініціативність як ключовий компонент підприємливості, проявляється у здатності учнів самостійно розпочинати діяльність, пропонувати нові ідеї, брати відповідальність за результати своєї роботи. Її розвиток можливий лише за умов активної взаємодії учня з освітнім середовищем, що передбачає відхід від репродуктивних методів навчання та впровадження діяльнісного підходу.

Ефективними способами формування підприємливості є використання практико орієнтованих методів, до яких відносимо: проектні методи, проблемне навчання; рольові та ділові ігри; групову та парну роботу; виконання творчих і практико-орієнтованих завдань. Такі методи сприяють формуванню в учнів умінь планувати діяльність, працювати в команді, приймати рішення та оцінювати результати своєї роботи, що є дуже важливим для навчальної/позанавчальної діяльності та життєдіяльності особистості загалом.

Істотну роль відводимо міжпредметній інтеграції, яка виступає ефективним засобом формування підприємливості школяра. Інтегроване навчання забезпечує цілісне сприйняття знань і сприяє розвитку практичних умінь учнів. Інтеграція дозволяє поєднувати зміст різних навчальних предметів і створювати навчальні ситуації, наближені до реального життя.

Моделювання навчальних завдань для формування підприємливості має ґрунтуватися на таких принципах: проблемність і відкритість завдань; практична спрямованість; варіативність способів виконання; орієнтація на самостійну діяльність учнів; розвиток рефлексії та самооцінювання.

Прикладом таких навчальних завдань можуть бути інтегровані проекти («Створення міні-бізнесу», «Організація шкільного ярмарку», «Екологічний проект»), які поєднують знання з математики, мовно-літературної, природничої, технологічної освітніх галузей.

Отже, формування підприємливості учнів початкової школи є ефективним за умови системного використання міжпредметної інтеграції, інтерактивних методів навчання та створення освітнього середовища, орієнтованого на розвиток активної, творчої та відповідальної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень, В. Г., Ільїн В. В. (2005). *Філософія: мислителі, ідеї, концепції*: підручник. Київ: Книга. 528 с.
2. Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф. (1997). *Педагогічна майстерність*. Київ: Вища шк. 349 с.
3. Бібік, Н. М., ред. (2017). *Нова українська школа: порадник для вчителя*. Київ: ТОВ Вид. дім «ПЛЕЯДИ», 206 с.
4. Пометун, О. І. (2020). *Розвиток критичного мислення учнів початкової школи*. Київ: «Освіта». 192 с.
5. Морзе, Н., Балик, Н. (2015). Шляхи формування підприємницької компетентності майбутніх інформатиків. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*, 1. 8–17.
6. Шиян, Р. Б. (2018). *Типова освітня програма для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти*. Київ.
7. Макарук, О. (2022). Формування в молодших школярів підприємливості в контексті вимог нової української школи. *Освітні обрії*, 1(54), 10-109.